



## Veranderingen, moed en hoop

**Hebben de recente revoluties in de Arabische landen invloed op ons ontmoetingsseminar? Deze vraag gaat al een poos door mijn hoofd. Zullen de deelnemers extra gemotiveerd zijn door de veranderingen om hen heen? Zal het juist moeilijker zijn om deelnemers te werven? Hebben zij nog steeds de moed om 'de ander' te ontmoeten? Zullen deelnemers zich focussen op hun eigen conflict, of juist op de 'Arabische lente' in de hen omringende landen?**

De ontwikkelingen in het Midden-Oosten vinden vooral plaats in de landen rondom Israël en Palestina. Toch zien we hier wel reacties. De Palestijnse jongeren proberen mee te liften op de Arabische revoluties. Zij organiseren "sitt-ins" op het centrale plein van Ramallah en tijdens demonstraties komen duizenden Palestijnen (op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook) op de been. Het Palestijnse regime kondigt verandering (president Mahmoud Abbas stelt zich niet herkiesbaar) en verzoening aan (Abbas wil de Gazastrook bezoeken). De Israëlische reactie is er vooral eentje van zorgen: welk bewind komt er terug in de Arabische landen? Blijft de stabiliteit in de regio gehandhaafd? Wat gebeurt er als er islamisten aan de macht komen?

Anton Marks, van 2008 tot 2011 een van de joods Israëlische comitéleden voor Stichting C.O.M.E., schrijft ons dit: "Terwijl het Midden-Oosten één van de meest turbulente periodes in haar al zeer turbulente geschiedenis doormaakt, blijft de situatie in Israël en Palestina al te vertrouwd: zinloosheid, haat, woede en bloedvergieten blijven prevaleren. Nederzettingen groeien, terroristen slaan toe, raketten worden afgevuurd en leiders geven strijdlustige verklaringen af. De bezetting gaat door. Veiligheid is slechts een droom. De overgrote meerderheid wil in vrede wonen, werken en spelen. Maar omdat de twee volkeren steeds verder uit elkaar groeien, zowel fysiek als emo-

tioneel, ligt elke eventuele hoop voor verzoening in de woorden en daden van vervolgdde minderheden. Alleen zij kunnen zien dat er geen gewelddadige oplossing voor dit conflict is. Ik mis mijn vrienden uit Palestina, die ik heb leren kennen via de seminars van Stichting C.O.M.E.. Het doet mij echter verdriet om toe te geven, dat afgezien van mijn activiteiten voor Stichting C.O.M.E., ik heel weinig van mijn tijd kan besteden aan de kwesties die ik zo belangrijk vind. We moeten blijven werken aan onze doelen, en hopen dat we samen een verschil kunnen maken, zelfs als het verschil klein is." Het is nog niet te voorspellen of en hoe de veranderde sfeer in het Midden-Oosten invloed heeft op het seminar. De logistieke voorbereidingen zijn in ieder geval begonnen. Een aantal van de comitéleden van het afgelopen jaar zal - om uiteenlopende persoonlijke redenen - helaas niet aan het seminar van 2011 kunnen deelnemen. Zij zijn hard bezig met het vinden van goede en enthousiaste vervangers. Het programma



voor het seminar zullen we tijdens het voorbereidingsweekend in mei maken. Na deze voorbereiding zullen de Israëlische en Palestijnse comitéleden beginnen met het werven en selecteren van deelnemers. Het seminar zelf vindt in september plaats.

Wanneer ik aan het afgelopen seminar denk, en ik mij de deelnemers herinner en hun emotionele, moedige en hoopvolle woorden op de laatste dag

*"...alleen zij kunnen zien dat er geen gewelddadige oplossing voor dit conflict is..."*

van het seminar, ben ik mij er weer van bewust hoe belangrijk en bijzonder dit werk is, en hoe noodzakelijk het is dat C.O.M.E. deze seminars blijft organiseren. Zolang het conflict voortduurt, is Stichting C.O.M.E. nodig!

Maaïke Hoffer,  
Projectleider Stichting C.O.M.E.

## Nieuwe penningmeester

We verheugen ons over de recente benoeming van Nico van der Perk als nieuwe penningmeester van C.O.M.E. Nico woont in Leiden en is geen onbekende in het veld van goede doelen en hun financiering. De vorige penningmeester, ondergetekende, vond dat zijn tijd om zijn functie over te dragen na 18 jaar wel langzamerhand gekomen was. Hij blijft nog gewoon bestuurslid. Wat er ook verandert, niet het gironummer 3733187. Geef de nieuwe penningmeester een welkomstsignaal en geef C.O.M.E. financieel een steuntje in de rug! In de eerstvolgende nieuwsbrief zal Nico zich voorstellen!

Binte Roda

## Over de toekomst van C.O.M.E.

### *Een stukje geschiedenis*

In de geschiedenis van onze stichting is het jaar 1991 een gedenkwaardig jaar: door een forse schenking werd het mogelijk om een betaalde kracht in dienst te nemen voor de organisatie van de ontmoetingsseminars (en de Jeruzalemseminars). Met dit kapitaal kon het werk jaren vooruit. In de volgende periode zouden de seminars door de opgebouwde ervaring hun succesvolle formule krijgen.

De kosten van de seminars zelf werden zoveel mogelijk gefinancierd uit de giften van donateurs en bijdragen van enkele Nederlandse fondsen. U heeft in Link geregeld financiële verslagen gezien van de seminars als verantwoording van de besteding van het donateursgeld. Wij zijn u zeer dankbaar voor uw financiële steun: ook in de afgelopen maanden hebben we veel bijdragen mogen ontvangen, waardoor we ons geen zorgen hoeven te maken over het seminar van 2011.

### *Is er toekomst voor de stichting?*

Over de verdere toekomst zijn er echter wel zorgen. Vier jaar geleden kwam de bodem van de geldpot in zicht en ging Douwe van der Sluis met vervroegd pensioen. Hij deed het genereuze

aanbod om als vrijwilliger tegen een onkostenvergoeding tot zijn 65e door te werken, en daar hebben we dankbaar gebruik van gemaakt. Maaike Hoffer werd ingewerkt en bleek daarna bereid zijn werk over te nemen, ook al kunnen we haar alleen een bescheiden uurtarief als ZZP-er bieden.

Toch is daarmee de toekomst van de seminars allerminst zeker, daarvoor komt er te weinig geld binnen. Zoals het er nu naar uitziet kunnen we in ieder geval dit jaar en misschien volgend jaar nog een seminar organiseren, maar daarna is het geld op, we hebben geen potje meer om op in te teren.

Het bestuur zou het betreuren als dat het einde van de Stichting C.O.M.E. zou zijn en is daarom bezig om alle mogelijkheden te onderzoeken om het werk voort te kunnen zetten. Waar kunnen we op bezuinigen en welke mogelijkheden voor externe financiering zijn er nog? Is er misschien een ander (internationaal?) bestuur nodig omdat verschillende Nederlandse fondsen anders niet over de brug komen?

### *Een onderzoek*

ICCO/KerkinActie heeft aangeboden dit voor ons te laten onderzoeken door een extern bureau (Vivento), en dat is

nu in gang gezet. Onze organisatie en bestuursvorm worden doorgelicht, een visiestuk is geschreven (kijkt u op de site!) en er wordt gezocht naar mogelijkheden om grote externe fondsen te werven voor de financiering van ons werk. Het komt mooi uit dat onze nieuwe penningmeester (Nico van der Perk) een professionele fondsenwerper is, en dus verstand heeft van dit soort processen!

We hopen dat het onderzoek van Vivento er toe leidt dat we een goede doorstart kunnen maken. Toch zal ook dat een tijdelijke zaak zijn: fondsen zeggen doorgaans een bijdrage toe voor een project van 1 tot 3 jaar. We zullen daarnaast dus naar andere financiering moeten blijven zoeken.

### *Wat kunt u doen?*

We zijn erg blij met alle trouwe donaties van u als onze donateurs en met elke gift en natuurlijk met de opbrengsten van diverse collectes die we elk jaar mogen ontvangen. We hopen dat u daar nog lang mee door zult gaan!

Namens het bestuur,  
Japke van Malde

*“De frustratie over de eigen situatie erkennen als de belangen en het leed van de ander zien...”*

## Joël Vos stelt zich voor

‘Een mens is altijd vrij om te veranderen, in iedere situatie. Al is het maar het veranderen van zijn houding tegenover de situatie waarin hij zich bevindt.’ Dit motto van holocaust-overlever Victor Frankl is een leidraad in veel van de activiteiten die ik onderneem. Ik ben gepromoveerd psycholoog, filosoof, existentieel en contextueel therapeut. Ik ontwikkel nieuwe trainingen om mensen te helpen zich zo vrij te voelen dat ze hun leven op een manier leren in te richten zoals dat echt bij hen past. Aan de VU Amsterdam onderzoek ik bijvoorbeeld dergelijke trainingen voor kankerpatiënten, en in het verleden heb ik onderzoek gedaan bij immigranten en studenten. Ik hoop mijn expertise ook te mogen inzetten voor C.O.M.E., bijvoorbeeld door te helpen bij het

evalueren van hoe effectief de seminars zijn geweest. Ik geloof helemaal in de doelstellingen van C.O.M.E. want ik zie dat de deelnemers daadwerkelijk veranderen na een seminar. Het volgen van een seminar verandert niet hun levenssituatie, maar het verandert wel hun houding ten opzichte van de situatie en van elkaar. In plaats van alleen maar een zwart beeld van de ander te hebben, zetten ze naast het zwarte een wit beeld neer. Verandering in het Midden-Oosten begint met de ontwikkeling van een dergelijk genuanceerde “en-en”-houding: zowel de frustratie over de eigen situatie erkennen als de belangen en het leed van de ander zien. Dit is een enorme prestatie, die zowel tot stand komt door de deelnemers als door de organisatoren van de seminars. Ik hoop



in het bestuur ook te mogen bijdragen aan het huidige veranderingsproces waarin C.O.M.E. op zoek moet gaan naar nieuwe financieringsbronnen. Hopelijk zullen we als bestuur daarbij ondersteund mogen worden door mensen zoals u die financieel of op een andere manier willen bijdragen, om het veranderingsproces in het Israël-Palestina conflict via onze seminars te laten voortbestaan.

## Het gevoel van onveiligheid

**In Jeruzalem rijdt voor het eerst een tram. Van het noorden van de stad tot het zuiden, langs de Oude Stad door de Jaffastraat, over een nieuwe brug naar de Herzl Berg. Vanzelfsprekend waren rond de aanleg felle discussies over het nut, de financiële implicaties en de politieke problemen: loopt de lijn niet over bezet gebied waar volgens het internationale recht geen veranderingen mogen worden aangebracht?**

In januari zijn de eerste proefritten; iets nieuws. Zij die gewend zijn aan het straatbeeld van Amsterdam met al zijn trams, aan de schrille tonen die je waar- schuwen op zij te gaan, moeten wel wennen aan de veiligheidsmaatregelen die ter gelegenheid van het nieuwe fenomeen worden getroffen. Op elke oversteekplaats staan tenminste twee of drie bewakers, grote borden vertellen waar je je aan te houden hebt: veiligheid boven alles.

Deze "minigebeurtenis", die te midden van de revoluties in het Midden-Oosten plaats vindt, kun je als symbool beschouwen voor de situatie zoals die in Israël wordt beleefd: de geweldige nadruk die men legt op veiligheid. Het woord "bittachon", zekerheid, veiligheid, lijkt wel het meest gebruikte woord dat je om je heen kunt horen. Met bittachon wordt alles verklaard en alles ge-legitimeerd. Wanneer je vraagt waarom iets gebeurt en je krijgt als antwoord: "bittachon" dan is alle discussie verder overbodig. Veiligheid boven alles. Maar al die nadruk op onveiligheid duidt op het onbehagelijke en knagende gevoel van onveiligheid. Wanneer er maanden lang niets gebeurt, geen aanslag, geen vergeldingsactie zie je hoe de veiligheidsmaatregelen in Jeruzalem wat verslappen. Zoals bij de tramaanleg: eerst bij elke overgang drie, vier bewakers, na een paar weken soms twee, soms één, die zelfs meer aandacht heeft voor het vrouwelijk schoon dat langs komt, dan de sporadisch naderende tram. Het leven leek gewoon. De aanslag in Jeruzalem, de moordpartij in



Itamar, de raketbeschietingen, de vergeldingsacties hebben echter het altijd aanwezige gevoel van onveiligheid, van bedreigd zijn weer acuut gemaakt. De trauma's van het verleden worden steeds weer bevestigd door de geweld-dadige gebeurtenissen van het heden.. Overall kom je dat gevoel van onveiligheid tegen.

*"De trauma's van het verleden worden steeds weer bevestigd door het heden."*

In Beersheva, de stad in de Negev woestijn ontmoeten wij, bestuursleden van stichting C.O.M.E., Noam Tirosh. Hij ziet eruit als een middelbare scholier, tenger en klein. Noam is actief in een bijzondere organisatie: "The Negev Coexistence Forum". We hebben hem uitgenodigd ons te informeren over de situatie van de bedoeïenen in Israël, in de Negev in het bijzonder. Het Coexistence Forum beijvert zich om de positie van de bedoeïenen in Israël te verdedigen, relaties tussen joden en bedoeïenen te verbeteren en voorlichting te geven op wat er in het zuiden van Israël gebeurt. De aandacht gaat in het bijzonder uit naar de bedreigde situatie van de zogenaamde "niet erkende" dorpen en dorpjes van bedoeïenen. Dit zijn plaatsen waar de bedoeïenen o.a. naar toe zijn gebracht na 1948 en zij wonen daar al enkele generaties. Zij worden steeds bedreigd door ontruimings- en uitzettingsbevelen en het vernietigen van hun huizen. De relaties van Israël met de bedoeïenen staat daardoor onder grote druk.

Het probleem kan op vele manieren bekeken worden. Het komt overal ter wereld voor dat de modernisatie de traditionele wijzen van leven verdringt. De woestijn kan geen vrijplaats meer



zijn en de stedelijke bewoning dringt overal door. De dorpen moeten daarom wijken. De waarheid gebiedt echter dat de spanningen vooral worden veroorzaakt door het gebrek aan vertrouwen, de argwaan ten opzichte van elkaar, het niet accepteren van de ander...! De angst voor elkaar en de gevoelens van onveiligheid.

Noam Tirosh heeft deelgenomen aan seminars die georganiseerd worden door een Duitse organisatie. Deze organisatie is gespecialiseerd in traumaverwerking en probeert hulp te bieden, waar trauma's door oorlogsgeweld en conflicten duidelijk aanwezig zijn. We herkennen elkaars ervaringen wanneer we spreken over de seminars. Zonder de pretentie al te zeer te benadrukken: elke bijeenkomst van Palestijnen en Israëliërs in hun gewelddadige situatie maakt deel uit van een mogelijke traumaverwerking. Ze zijn deel van het streven gevoelens van onveiligheid te verminderen door de "angst oproepende ander" te ontmoeten en samen te zijn.

Veiligheid in het Midden-Oosten zal alleen maar komen wanneer er een duidelijke politieke oplossing gevonden zal worden. Dat lijkt nog heel ver weg. Intussen probeert men met zoveel mogelijk bewaking: het opvoeren van harde vergeldingsmaatregelen, angst aanjagen een schijnbare veiligheid te garanderen.

Wij hopen dat de pogingen van seminars zoals die van C.O.M.E., en die van Noam Tirosh een uiteindelijk effectievere weg naar veiligheid kunnen waarborgen.

Gewoon doorgaan!

*Douwe van der Sluis:*

*do.sluis@wxs.nl info wandelvakanties*

*Website van de organisatie in de Negev:*

*www.dukium.org*

*Website van de Duitse organisatie:*

*www.wings-of-hope.de*

## Riad in Apeldoorn

**Riad Mustafa, één van de leden van het MO-comité was voor zijn werk in Nederland. Donderdag 17 februari was zijn enige vrije avond en die wilde hij gebruiken om donateurs van C.O.M.E. te leren kennen en uitleg te geven over zijn ervaringen met de seminars. Dit werd mogelijk gemaakt doordat de familie Hoffer een avond organiseerde in De Drie Ranken in Apeldoorn.**

Met behulp van een fotoserie illustreerde Riad het seminar en vertelde hoe belangrijk het is voor de deelnemers om als persoon gezien te worden. In het dagelijks leven ben je een Palestijn of een Israëliër en je krijgt meteen de vooroordelen opgespeld. Een rollenspel met als onderwerp "Fear and Trust" is ook een bijzondere ervaring doordat je in de "schoenen van de ander" wordt gezet.

Wanneer de deelnemers naar Cyprus komen weten zij dat ze een kamer moeten delen met iemand van de andere partij. Een Israëliër, die werd ingedeeld in een kamer met twee Palestijnen, rende als eerste naar de kamer om uit veiligheid (!) zijn bed te kiezen, direct naast de deur! Dit tekent de argwaan, die er in het begin is ten opzichte van de andere partij.

*"... in de schoenen van de ander..."*

Riad benadrukte hoe intensief de contacten kunnen zijn na het seminar. Soms met gevaar voor eigen vrijheid, zoeken zij wegen om elkaar opnieuw te kunnen ontmoeten. Dit zijn altijd eigen initiatieven, de stichting C.O.M.E. verzorgt maar éénmaal dit experiment, deelnemers kunnen niet een tweede keer naar Cyprus komen.

Op de vraag waarom Riad dit werk, als vrijwilliger, al tien jaar doet, was het korte antwoord: "omdat ik er in geloof". Iris Meljes, die naast Maaike Hoffer de

seminars begeleidt, was ook aanwezig. Hoewel zij in Link haar ervaringen al beschreven heeft, was het goed om nog eens van haar te horen dat het zo bijzonder is dat deelnemers van de seminars zich veilig voelen op Cyprus. Er is geen "verborgen agenda". Op veel bijeenkomsten van Palestijnen en Israëliërs is dit vaak wel het geval. Mensen uit het MO worden uitgenodigd om een seminar bij te wonen en later blijkt dat er een andere bedoeling achter zit, bijvoorbeeld om een resultaat te kunnen presenteren. Vooral voor Palestijnen van de Westelijke Jordaanoever is "resultaat" heel bedreigend.

Het was ook interessant om te horen hoe de 10 dagen op Cyprus worden doorgebracht. Het programma wordt door de leden van het Midden Oosten comité gemaakt en besproken met de Nederlandse leiding op een voorbereidingsweekend. Er wordt een thema gekozen; vorig jaar was dit "Reality and Hope". De dagen worden in drie dagdelen opgedeeld, na het ontbijt begint de eerste sessie. Het programma is in de eerste dagen meer gericht op uitwisseling en nog niet op problemen; later wordt het programma meer inhoudelijk. Dit om te veel spanningen te vermijden.

*"... geen verborgen agenda..."*

Er is een verschil in houding van de deelnemers; terwijl de Israëliërs willen weten hoe zij verder moeten, willen de



Palestijnen vaak hun verhaal kwijt. Het was een geslaagde avond, ondanks het geringe aantal bezoekers. Het gesprek was daardoor meer algemeen en er zijn ook weer belangstellenden voor onze stichting bijgekomen!

Rita Opstelten

## N I E U W S

### Nieuwe flyer

We hebben een nieuwe flyer in dezelfde layout als onze vernieuwde website. Mocht u belangstelling hebben voor een aantal flyers, b.v. om op de leestafel te leggen of om tijdens een bijeenkomst uit te delen, dan kunt u deze via het secretariaat aanvragen. Ze worden u kosteloos toegezonden.

### Nieuwe sponsor

Het bestuur van de stichting C.O.M.E. is verheugd te kunnen melden dat het Instituut Internationale Excursies de kosten van de verzending van Link op zich wil nemen. Privacy is gewaarborgd en het adresbestand zal niet ter beschikking worden gesteld aan andere organisaties. Als tegenprestatie geven wij de gelegenheid, indien nodig, om een reis van het Instituut te publiceren.



LINK is een uitgave van:

stichting  
C.O.M.E.

#### Secretariaat

Engweg 31, 3972 JC Driebergen  
e-mail: g-opstelten@kpnmail.nl  
www.stichting-come.nl

#### Bestuur

Han Ullersma, *voorzitter*  
Nico van der Perk, *penningmeester*  
Rita Opstelten, *secretaris*

Henk Lensink, Japke van Malde, Binte Roda,  
Joël Vos, *leden*

Douwe van der Sluis, *adviseur*

#### Bankrekening

ING bank 3733187  
t.n.v. stichting Come, Driebergen

Mocht u ons op de ANBI-lijst op willen zoeken, vergeet u dan niet de puntjes achter de letters te zetten!

